

باسم الله الرحمن الرحيم

تَرْخُون

**Artemisia dracunculus**

این گونه (dracunculus) از جنس *Artemisia* و تیره *Compositae* می باشد.

## جنس *Artemisia* :

- این جنس را به اسامی درمنه ، یوشان ، ترخ (**Terekh**) می شناسند.
- این جنس در ایران ۳۴ گونه گیاه علفی ، یک ساله و چند ساله دارد که در سراسر ایران پراکنده اند.
- گونه های انحصاری آن در ایران شامل دو گونه

***A.melanolepis* و *A.Kermanensis***

# گونه ترخون *Artemisia dracunculus* :

- نام علمی ترخون "دراکون کولوس" است که از لغت یونانی دراگون به معنی اژدهای کوچک مشتق شده است

- علت این نامگذاری احتمالاً به سبب ریشه‌ی مارپیچی گیاه است. بنابر افسانه‌های قرون وسطایی، گیاهانی که ریشه‌ی پیچ در پیچ دارند، می‌توانند نیش مارهای زهردار را درمان کنند.

- رومیان معتقد بودند که ترخون رفع خستگی می‌کند و در قرون وسطی زائران و مسافران قبل از آغاز زیارت و سفر، دسته‌های ترخون را در کفش‌ها و چکمه‌های خود می‌انباشته‌اند

- این گیاه در ایران به انگریزی و تلخان نیز معروف می‌باشد.

- ترخون گیاه بومی اروپای جنوبی است که به مناطق دیگر نیز برده شده است و به صورت گیاه باغی کشت می‌شود. ترخون در اروپا، آسیا و آمریکا به طور انبوه و تجاری به عمل می‌آید. ترخون روسی با نام علمی "آرتمیزیادراگون کولیدس" یکی از هم خانواده‌های نزدیک ترخون است که بومی سیبری و کناره‌های دریای خزر است.

- این گیاه در حاشیه رودخانه‌ها و جوی‌ها در مناطق مرکزی، جنوبی و شرقی روسیه، سیبری، مغولستان و شمال چین و در آمریکای شمالی از غرب تا کلرادو و تگزاس پراکنش دارد. ترخون عمدتاً در اروپای غربی در آب و هوای گرم و خشک کشت می‌شود.

- ترخون یک گیاه علفی پایا یا شبه درختچه‌ای است که از تیرماه تا مهر گل می‌دهد.

گیاه ترخون که ۳/۰ تا ۵/۱ متر ارتفاع دارد و برگ‌های آن بلند و باریک و سبز رنگ است از طریق ریشه تکثیر می‌شود









# روشهای خشک کردن ترخون :

بخش های هوایی به جز ساقه های ضخیم تر خاصیت دارویی دارند و در ابتدای گلدهی در آخر خرداد و اوایل تیر ماه جمع آوری می شوند. آنها را روی زمین پهن کرده یا بصورت دستجاتی آویزان می کنند تا در حرارت طبیعی خشک شوند یا در اتاق خشک کن بصورت مصنوعی در حرارت ۴۵ درجه سانتی گراد خشک می کنند



## مواد مؤثره :

برگها و سرشاخه های جوان حاوی ۱/۰ تا ۲/۰ درصد اسانس مرکب از ۶۰ تا ۷۰ درصد استرانول و ۱۵ تا ۲۰ درصد ترپن ها و غیره می باشد.

- داروي آن بوي نامطبوعي دارد و طعم آن تلخ مي باشد.

- ترخون علاوه بر اسانس هاي فرار حاوي مواد تلخ و تانن مي باشد

- گلیکوزیدهاي شبه کومارين نیز مشخص شده است

# خواص دارویی :

- دم کرده آن برای تحريك اشتها و درمان بیماریهای معده و روده و انگل های روده استفاده می شود
- ترخون قدرت دفاع بدن را در برابر بعضی ویروس ها مانند ویروس آبله و باکتری هایی مانند حصبه زیاد می کند
- ترخون دارای خواص اشتها آور است و سکسکه را از بین می برد.
- همچنین تقویت کننده معده و کم کننده رطوبت اضافه بدن می باشد
- مصرف آن برای جلوگیری از خونریزی لثه و التیام زخم های دهان مفید است و گرفتگی مجاری را باز می کند
- ترخون برای تسکین دردهای اعصاب مفید است.
- این گیاه برای گرم مزاجان مضر است و زیاده روی در خوردن ترخون مشکلاتی را بوجود می آورد.

- همچنین مصرف این گیاه برای سینه خوب نمی باشد و ایجاد خشونت سینه می کند لذا باید با عسل خورده شود.

- ترخون کمی تلخ است و تا مدتی حس چشایی را کاهش می دهد و خیلی دیرهضم است

- این گیاه مانند افسنطین تحريك کننده سيستم هضمي است, ترشح معده و زرداب را افزایش میدهد

- دم کرده آن برای تحريك اشتها و درمان بيماريهاي معده و روده و انگل هاي روده استفاده مي شود

- از برگهاي تازه و روغن آن در صنايع غذايي براي ساخت سرکه و براي چاشني سوپ و در صنايع کنسروسازي به مقادير کم استفاده مي شود

- در درمان قاعدگي دردناک موثر باشد.

- در عطر سازي استفاده مي شود

## توصیه ها :

- مصرف ترخون در دوران حاملگی نباید صورت گیرد

- ترخون حالت بی‌حسی خفیف در دهان ایجاد می‌کند.

- مصرف اسانس ترخون برای بزرگسالان شش تا هشت قطره در یک فنجان آب و سه بار در روز، همراه با غذا باید میل شود و برای کودکان پنج سال به بالا دو تا سه قطره در یک فنجان آب، همراه با غذا باید مورد استفاده قرار گیرد.



# برخی اطلاعات

ترخون با خشك شدن عطر خود را از دست مي‌دهد.

موطن اصلي اين گياه سيبري است و در حال حاضر در نقاط مختلف دنيا كشت و تكثير مي‌گردد

- در قرن نوزده دو پزشك فرانسوي با مصرف دم کرده و اسانس ترخون بيماري هاي ضعف معده و سوءهاضمه را معالجه کرده و نتايج مؤثري نيز گرفتند. خواص درماني ترخون مرهون روغن اسانسي مایع آن است که داراي بو و طعم تندي است.



شهرام بهرامی و احمد احمدیان دانشجویان کارشناسی ارشد اصلاح نباتات با همکاری اتابک بازرگانیان، دکترای داروسازی و محمدعلی نجفی، عضو هیات علمی صنایع غذایی دانشگاه بابل در پژوهشی به شناسایی عامل فعالیت ضد انعقاد خونی در گیاه دارویی ترخون پرداخته‌اند

نتایج بررسی‌های انجام شده در این تحقیق نشان می‌دهد که اگر عصاره برگ گیاه ترخون مورد مصرف خوکچه‌های هندی قرار بگیرد، موجب فعالیت ضد انعقاد خون می‌شود.

تحقیقات و آزمایشات این طرح که با استخراج دو ترکیب متوکسی کومارین و هیدروکسی آرتمیدین با بهره‌گیری از محلول آب اتانول انجام شده نشان می‌دهد: فرایند ضد انعقاد خون این گیاه مربوط به ترکیب هیدروکسی آرتمیدین است

## منابع :

۱- کریمی هادی، ۱۳۷۴. اسامی گیاهان ایران

۲- مژمنی تاج خانم و شاهرخی نوبهار ۱۳۷۷. اسانسهای گیاهی و اثرات درمانی آنها

پاٹسکر